85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том I

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том I

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ I

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение проект НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2067-8 (print)
ISBN 978-954-23-2068-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME I

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2067-8 (print)
ISBN 978-954-23-2068-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ I

ПЛЕНАРНИ ДОКЛАДИ

ПЪТЯТ КЪМ УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНА КОХЕЗИЯ –
МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ РИСКОВЕ И БАРИЕРИ
Проф. д.ик.н. Димитър М. Иванов …… 7

ПРОБЛЕМАТИЧНОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Проф. д-р Митко Димитров …… 31

ФИНАНСИ, ИКОНОМИКС, ЗАСТРАХОВАНЕ И ОСИГУРЯВАНЕ

ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА УПРАВЛЕНИЕТО
НА ПУБЛИЧНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ И ИМОТИТЕ –
ДЪРЖАВНАТА И ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ
Проф. д.н. Борислав Борисов …….. 51

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЫЙ КРИЗИС И ЕГО ПРОЯВЛЕНИЕ
В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19
д.э.н., профессор, Зверяков Михаил Иванович …… 59

ИЗМЕРВАНЕ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПАНДЕМИЯТА
ОТ COVID-19 ВЪРХУ КОРПОРАТИВНИТЕ ПОЛИТИКИ
ЗА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Андрей Захариев …… 67

ОБЛАГОРОДЯВАНЕ НА ПЛОСКИЯ ДАНЪК В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Румен Брусарски …… 75

ДВИЖЕЩИ СИЛИ НА ИНТЕГРАЦИЯ В ГЛОБАЛНИТЕ ЦИФРОВИ ВЕРИГИ
ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ
Проф. д-р Сава Димов …… 83

ЕФЕКТИ ОТ ПРОГРАМАТА НА ЕЦБ ЗА ЗАКУПУВАНЕ НА АКТИВИ
В УСЛОВИЯТА НА ИЗВЪНРЕДНА СИТУАЦИЯ, ПРИЧИНЕНА ОТ ПАНДЕМИЯ
Проф. д-р Силвия Трифонова …… 95

ТЕСТВАНЕ НА КОРЕКТИВНИ ВЕРОЯТНОСТНИ МОДЕЛИ
ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИ ОПЦИИ ВЪРХУ АКЦИИ
Проф. д-р Стефан Симеонов, Д-р Теодор Тодоров …… 108

КОНКУРЕНЦИЯ И КОНЦЕНТРАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ
ОБЩОЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР (2011-2020 г.). СТРУКТУРЕН АНАЛИЗ
И ЕМПИРИЧНИ НАБЛЮДЕНИЯ
Проф. д-р Стоян Проданов …… 116

THE IMPLEMENTATION OF GOALS OF BALANCED DEVELOPMENT
OF POLAND AGAINST THE CHALLENGES AND DANGERS
OF WASTE MANAGEMENT
Assoc. Prof. Ireneusz T. Dziubek, Dr Tatiana Manasterska 126

MODERN FEATURES OF TRUST ASSET MANAGEMENT
Postgraduate student Stanislav Perminov, Assoc. Prof. Deniss Djakons, PhD 136

ИНДУСТРИЯТА НА ХЕДЖ ФОНДОВЕТЕ В ЕРАТА
НА РАЗХЛАБЕНИТЕ ПАРИЧНИ ПОЛИТИКИ И COVID-19
Доц. д-р Александър Ганчев 142

РАЗНОСКИТЕ КАТО НЕДЕЛИМА ЧАСТ ОТ АНАЛИЗА
НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ИМУЩЕСТВЕНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 150

ВЛИЯНИЕ СТРУКТУРЫ ЭКОНОМИКИ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ
УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И РАЗВИТИЯ
Кандидат экономических наук, доцент Шараг Елена Сергеевна 159

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДЕЙСТВИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ СТОПАНСКИ
ОРГАНИЗАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19
Доц. д-р Илиан Минков 166

ИНСТИТУЦИИ И НЕРАВЕНСТВО
Доц. д-р Калин Господинов 174

ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПОДХОД КЪМ ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ -
ВЪЗМОЖНОСТИ И ОГРАНИЧЕНИЯ
Доц. д-р Калоян Колев 181

ПРОБЛЕМИ НА ЛОЯЛНОСТТА В БАНКОВИТЕ ИНСТИТУЦИИ
ПРИ СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Катя Личева 190

ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ И ЕФЕКТИ
НА МЕЖДУРЕГИОНАЛНАТА ДАНЪЧНА КОНКУРЕНЦИЯ
Доц. д-р Людмил Найденов 196

ВЪЗМОЖНИ ГРЕШКИ ПРИ ВЪЗЛАГАНЕТО
НА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ В БЪЛГАРСКАТА ПРАКТИКА
Доц. д-р Марин Маринов, Красимир Парашкевов 204

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Николай Нинов 210

ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID ВЪРХУ ЗДРАВНИТЕ РАЗХОДИ
Доц. д-р Николай Атанасов 219

ПОДХОДИ И ПРАКТИКА НА ДЪРЖАВНОТО ФИНАНСИРАНЕ
НА ПУБЛИЧНОТО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ
Доц. д-р Пламен Йорданов, **Гл. ас. д-р Маргарита Николова** 230

ФИСКАЛНИТЕ ОБЛЕКЧЕНИЯ ЗА ЛИЦА С УВРЕЖДАНИЯ КАТО ПРИКРИТИ
СОЦИАЛНИ ПЛАЩАНИЯ ПРИ ИНВАЛИДНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, Ас. д-р Йордан Йорданов,
Докторант Жанета Ангелова 238

ОТРАЖЕНИЕ НА КОВИД-19 ВЪРХУ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПЛАЩАНИЯ
ПО ЗАСТРАХОВКА „КАСКО“ НА МПС В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Румен Ерусалимов 246

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА СПРАВЕДЛИВОСТ –
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Силвия Топлева 251

ДЪЛГОСРОЧНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
НА ПАНДЕМИИТЕ – УРОЦИ ОТ НЯКОИ ПРЕДХОДНИ КРИЗИ
Гл. ас. д-р Александър Б. Тодоров 258

ЕВРОФИНАНСИРАНЕТО КАТО СРЕДСТВО ЗА ПОВИШАВАНЕ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ СЕКТОР
„ПРОИЗВОДСТВО НА ОБЛЕКЛО ОТ ТЕКСТИЛ“
Гл. ас. д-р Ангелина Терзиева 266

НЯКОИ АСПЕКТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА COVID-19
ВЪРХУ БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Гл. ас. д-р Анелия Панева 274

ПАЗАРЪТ НА ЗДРАВНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ –
СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 281

ФИСКАЛНА ИНТЕГРАЦИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ –
НЕОБХОДИМОСТ, УСЛОВИЯ И ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Димитър Костов 289

БЪЛГАРИЯ ПО ПЪТЯ КЪМ ЕВРОЗОНАТА
Гл. ас. д-р Петя Василева 297

ДИНАМИКА НА ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ НА БЪЛГАРИЯ
СЪС СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОСЪЮЗА
Гл. ас. д-р Сергей Радуканов 304

ПРОМЕНЯЩИТЕ СЕ РОЛИ НА ФИСКАЛНАТА И ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА
В СВЕТЛИНАТА НА COVID-19 В СТРАНИ С РАЗЛИЧЕН ПАРИЧЕН РЕЖИМ
Гл. ас. д-р Соня Георгиева 310

АСПЕКТИ НА НАЦИОНАЛНАТА ПОЛИТИКАТА
ПО ЗАЕТОСТТА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД НЕЯ
Гл. ас. д-р Таня Илиева ……..……..……..……..… 320

ПОВЕДЕНЧЕСКИ ИНВЕСТИЦИОННИ СТРАТЕГИИ –
ВЪЗМОЖНОСТ ЗА УСТОЙЧИВИ РЕЗУЛТАТИ
ОТ АКТИВНО ИНВЕСТИРАНЕ
Гл. ас. д-р Цветан Павлов ……...……. 325

ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ПРЕД БЪДЕЩИТЕ ПЕНСИОНЕРИ
В КОНТЕКСТА НА НОРМАТИВНИТЕ ПРОМЕНИ ВЪВ ВТОРИ СТЪЛБ
НА ПЕНСИОННИЯ МОДЕЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Йордан Йорданов ……...……. 334

ПАЗАРЪТ НА БАНКОВИ ДЕПОЗИТИ В БЪЛГАРИЯ:
ДИНАМИКА И СТРУКТУРНИ ИЗМЕНЕНИЯ
Ас. д-р Радослав Къновски …….....……. 340

ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОСТТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В БЪЛГАРИЯ
Д-р Антон Сотиров, **Д-р Никола Пищалов** …….....……. 347

НАДНОРМЕНОТО ТЕГЛО И ЗАТЛЪСТЯВАНЕТО
КАТО РИСКОВ ФАКТОР ЗА ЗДРАВЕТО
Д-р Орлин Цветков …….....…….……. 354

МЕРКИ НА ФЕДЕРАЛНИЯ РЕЗЕРВ НА САЩ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА COVID-19
Д-р Свилен Колев .....…….……. 359

STATE AID ENFORCEMENT LAW IN THE ENERGY SECTOR
IN ALBANIA
Lecturer of Law, **Dr. Anduena Gjevori** ……..…….……. 366

БАНКОВАТА ТАЙНА КАТО КОМПОНЕНТА НА БАНКОВАТА
СИГУРНОСТ – ФИНАНСОВО-ПРАВНИ АСПЕКТИ
Преп. Игнат Папазов ……..…….……. 374

THE HISTORICAL EVOLUTION OF THE GOVERNMENT
SECURITIES MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA
Olesea Speian, PhD Student ……..……...…….……. 378

ПРОМЕНИ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ РЕГУЛАТОРНИ КАПИТАЛОВИ
ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПОКРИТИ ОБЛИГАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Докторант Борислав Киров ..……...……..……. 386

АВТОМОБИЛНИЯТ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ И МЯСТОТО
НА ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА НА НЕГО
Докторант Ваня Галчева ……...……. 393

ЕФЕКТИ ВЪРХУ ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА В РЕЗУЛТАТ
ОТ НАМАЛЯВАНЕТО НА НАЛИЧНИТЕ ПАРИ В ОБРАЩЕНИЕ
Докторант Владимир Сиркаров ……..……. 398

ВЛИЯНИЕ НА КОЕФИЦИЕНТА P/E И ДИВИДЕНТНАТА
ДОХОДНОСТ ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА АКЦИИТЕ
НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР
Докторант Владислав Любенов …….....…… 405

ВЪЗМОЖНОСТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА МСП
В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯ
Докторант Даниел Данчев …….....…… 413

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ
ЧРЕЗ ГРАНИЦИТЕ НА ОСИГУРИТЕЛНИЯ ДОХОД
Докторант Жанета Ангелова .....…… 421

ЦИФРОВАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО – СРЕДСТВО
ЗА ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ И РАДИКАЛНА
ПРОМЯНА НА НАЧИНА НА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА МЕДИЦИНСКИ
И ЗДРАВНИ ГРИЖИ
Докторант Живка Петрова .....…… 429

ДЕБАТЪТ МЕЖДУ БАНКОВАТА И ВАЛУТНАТА ШКОЛА ОТ 19-И ВЕК –
ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПАРАЛЕЛИ СЪС СЪВРЕМЕННИТЕ
МОНЕТАРНИ РЕАЛНОСТИ
Докторант Кузман Илиев .....…… 438

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД МЕНИДЖМЪНТА НА ЛЕЧЕБНИТЕ
ЗАВЕДЕНИЯ В УСЛОВИЯ НА ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19
(ПО ПРИМЕРА НА УНИВЕРСИТЕТСКА МНОГОПРОФИЛНА БОЛНИЦА
ЗА АКТИВНО ЛЕЧЕНИЕ „СЪРЦЕ И МОЗЪК“ – ПЛЕВЕН)
Докторант Люба Митева .....…… 446

БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГИИТЕ – ГОЛЕМИТЕ ПОЛЗИ
ЗА МАЛКИТЕ БАНКИ
Докторант Марина Милинова .....…… 453

ОТРИЦАТЕЛНИ ЛИХВЕНИ НИВА – ЕМПИРИЧЕН ОПИТ
Докторант Милена Пешева .....…… 460

ФИНАНСОВИЯТ ФЕЪРПЛЕЙ В ЖЕНСКИЯ ФУТБОЛ –
НЕОБХОДИМОСТ ИЛИ ВЪЗМОЖНОСТ
Докторант Нено Ненов ……..…… 468

ОТРАЖЕНИЕ НА КОВИД-19 ВЪРХУ ПРЕМИЙНИЯ ПРИХОД
ПО ЗАСТРАХОВКА „КАСКО“ НА МПС В БЪЛГАРИЯ
Докторант Николай Илиев ….…… 474

РАЗВИТИЕ НА ИМУЩЕСТВЕНОТО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ПРЕЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ОТНОШЕНИЯ
Докторант Радка Василева ….…… 480

КОНСОЛИДАЦИЯТА НА БАНКОВИЯ СЕКТОР
В БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОСТ
Докторант Рая Драгоева ……..…… 488

ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДАНЪЧНИТЕ ИЗМАМИ
ПРИ ТЪРГОВИЯТА С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ
Докторант Стефан Пешов .....……. 496

ПРОГНОЗИРАНЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ -
ОТКЛОНЕНИЕ НА ФАКТИЧЕСКОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА
СПРЯМО ЗАКОНА ЗА БЮДЖЕТА НА БЪЛГАРИЯ
Докторант Юлиан Войнов .....……. 501

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, ОДИТ, СТАТИСТИКА И МАТЕМАТИКА

ЗА РОЛЯТА И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
ПРИ ДОКУМЕНТИРАНЕТО В СЧЕТОВОДСТВОТО
Проф. д-р Атанас Атанасов .....……. 511

ОСОБЕНОСТИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ
НА СТОКИТЕ В УСЛОВИЯТА COVID-19
Доц. д-р Галя Иванова – Кузманова .....……. 517

АКТУАЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
ПРЕД СЧЕТОВОДНАТА ПРОФЕСИЯ В КОНТЕКСТА
НА ПРОМЕНИТЕ СЛЕД БРЕКЗИТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, Д-р Марий Стоянов .....……. 524

КЪМ НОВ ПОДХОД В ОБУЧЕНИЕТО
ПО МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ
Доц. д-р Диана Ималова, Доц. д-р Венцислав Вечев .....……. 532

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА
НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Красимира Славева .....……. 541

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ЗАВИСИМОСТТА МЕЖДУ
ЦИФРОВИЗАЦИЯТА НА ИКОНОМИКАТА И ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ
Доц. д-р Маргарита Шопова, Гл. ас. д-р Евгени Овчинников,
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов .....……..…. 549

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СПОРАЗУМЕНИЯ ЗА СВОБОДНА
ТЪРГОВИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ И ЗНАЧЕНИЕТО ИМ ОТ ПОЗИЦИЯТА
НА МИТНИЧЕСКИЯ КОНТРОЛ В ЕС
Доц. д-р Момчил Антов .....……..…. 557

INNOVATIVE METHODS FOR ACCOUNTING EDUCATION –
EXPERIENCE AND GLOBAL LESSONS LEARNED
Assoc. Prof. Nadya Velinova-Sokolova, PhD ……..……..…..…. 564

НАДНОРМЕНОТО ТЕГЛО И ЗАТЛЪСТЯВАНЕТО КАТО РИСКОВ ФАКТОР ЗА ЗДРАВЕТО

Д-р Орлин Цветков[1]

Резюме: *Обект на изследване в доклада са наднорменото тегло и затлъстяването като рискови фактори за здравето. Като заболяване те имат епидемологичен и глобален характер. Разгледани са същността, причините за наднорменото тегло и затлъстяването и рисковете, които пораждат като предпоставка за появата на редица заболявания на човека.*

Ключови думи: *рискови фактори, индекс на телесната маса, затлъстяване, наднормено тегло, заболявания*

JEL: I10

OVERWEIGHT AND OBESITY AS HEALTH RISK FACTORS

Orlin Tsvetkov, PhD

Abstract: *Subjects of the present study are overweight and obesity as risk factors for health. Being diseases they have epidemiological and global character. The present study addresses the nature of and the reasons for overweight and obesity, and makes an analysis of those risks triggered by them, which serve as a prerequisite for the establishment of an array of diseases in the human body.*

Key words: *risk factors, body Mass Index, obesity, overweight, deseases*

JEL: I10

Световната здравна организация (СЗО) определя рисковите фактори за здравето като „фактори, повишаващи вероятността за неблагоприятни последствия за здравето“. (ВОЗ, 2015). В речника на термините по въпросите на укрепване на здравето на СЗО рисковият фактор е определен като „социален, икономически или биологически статус, модел или особеност на поведението или други състояния, свързани с повишена предразположеност към определено заболяване, влошаване на здравето или нещастни случаи, травмиране и пр. (ВОЗ, 1998). Рисковите фактори са опосредствана предпоставка за възможността за появата на определено заболяване, а не непосредствена причина за неговото възникване. Възникването и развитието на дадено заболяване се свързва със съчетаването на рисковия/рисковите фактори с непосредствената причина за него и организма на човека. психични заболявания като тревожност, депресия, раздразнителност и други (The Sed-

[1] orlin74@gmail.com, управител „МБАЛ Ботевград“ ЕООД

entary Lifestile:A 21st Centuty problem, 2018). Обект на изследване в настоящия доклад са наднорменото тегло и затлъстяването като рискови фактори за здравето.

Затлъстяването и наднорменото тегло се считат за глобално заболяване, което по мащабите си приема епидемиологичен характер. По данни на СЗО през 2016 г. в света над 1,9 млрд. души на възраст над 18 години са били с наднормено тегло, а над 650 млн. човека са страдали от затлъстяване. Тридесет и девет процента от населението на възраст над 18 г. (39% от мъжете и 40% от жените) са имали наднормено тегло, а 13% (11% от мъжете и 15% от жените) са били измъчвани от затлъстяване. Триста и четиридесет милиона деца и подрастващи на възраст 5 до 19 г. също са били с наднормено тегло или затлъстяване (WHO, 2020). В България със затлъстяване през 2016 г. е било 25% от населението, което нарежда страната на 53 място от 191 държави в света. (Global Obesity Levels, 2020) Петият по значимост рисков фактор за заболявания, довели до летален изход през 2017 г. е затлъстяването (след високото кръвно налягане, тютюнопушенето, високото съдържание на кръвна захар и замърсеност на въздуха). В света през 2017 г. от болести, свързани със затлъстяването са починали 4,72 млн. души, а в България – 18478 човека. (Ritchie, H., M. Roser. (2017).

Разграничението между затлъстяване и наднормено тегло се определя чрез Индекса на телесната маса - ИТП (Body mass index- BMI). Индексът се изчислява по формулата: телесна маса (в кгр.): височина (в $м^2$). Според величината на индекса се разграничават различни теглови категории, представени в таблицата.

Таблица 1. Теглови категории, според индекса на телесната маса

Класификация ИТМ (кгр./$м^2$)	**Категория**
Под 18,50	Под нормено тегло
18,50 - 24,99	Нормално тегло
25,00 – 29,99	Наднормено тегло
30,00 – 34,99	Затлъстяване първа степен
35,00 – 39,99	Затлъстяване втора степен
≥ 40,00	Затлъстяване трета степен

Източник: INME. Global Burden of Disease (GBD), Цит. по: Ritchie,K., M. Roser, Obesity. https://ourwordindata. org/ obesity [Online Resourse]

За възрастните, според експертите на СЗО, ИТМ равен на 25 или повече се счита за наднормено тегло, а ИТМ равен на 30 и повече – за затлъстяване. За деца до пет години и деца и юноши над 5 години СЗО използва същите категории, но с различни норми от тези на възрастните (WHO 2020). Разграничават се различни видове затлъстяване. Според причините то бива първично, което се дели на приема на излишни калории, вторично, което е резултат на други причини и заболявания (напр. ендокринни) и синдромно, което е следствие на генетични фактори. Според морфологичния критерии

затлъстяването се дели на хиперпластично тип (със запазен обем, но увеличен брой мастни клетки), хипертрофично (с увеличен обем на мастните клетки и смесено като комбинация от двата вида.[2]

Причините за наднорменото тегло и затлъстяването имат комплексен характер. Най-често те се обясняват с нездравословният и неправилен начин на хранене, който води до енергиен дисбаланс между постъпващата енергия в организма от храната и напитките (приеманите калории) и изразходваната енергия. Като резултат в тялото се натрупва мастна тъкан от излишната енергия (увеличен брой или обем на мастните клетки). Нездравословното хранене намира израз и в честотата на хранене, часовете на приемане на храната, потребление на висококалорични хранителни продукти и такива с високо съдържание на мазнини и захари, големите порции и пр. Други причини са липсата на физическа активност; възрастта, социално-икономически фактори и генетични фактори, тъй като наднорменото тегло и затлъстяването се предават по наследство; медицински причини; приемът на някои лекарствени средства; средата на живот; отказът от тютюнопушене, липсата или прекомерно многото сън, бременност и пр. (Ctrauch, I., 2015).[3]

Независимо от класификациите на степента на риска от заболяване (Мосин, А., 2021)[4] поднорменото тегло, индивидите с наднормено тегло и различните степени на затлъстяване, пораждат редица рискове от съпътстващи заболявания като разстройства, аменорея (нередовна менструация) и

---

[2] Цит. по: Георгиева, М., Затлъстяване – същност и видове. found://http_dr-mgeorgieva.com/?url=http%3A%2F%2Fdr-mgeorgieva.com…;

[3] За повече подробности вж. Obesity (2020). found https:org/deseases-condition/obesity/symptom-causes/syc/20375742; Затлъстяване и наднормено тегло, Енциклопедия (болести). found https://heal.bg/ bolesti/ bolesti/endokrinologia/794-zatlastiavane-i-nadnormeno-teglo; Георгиева, М., Затлъстяване – същност и видове.read://http_dr-mgeorgieva.com/?url=http%3A%2F%2Fdr-mgeorgieva.com…; WHO (2020). Obesity and overweight: Causes, Risk Factors and Prevention. https://befantastico.com/obesity-and-overweight-causes-risk-factors-and-prevention; Ctrauch, I., Obesity Causes and Risk Factors. (2015). https://www.everydayhealth.com/obesity/guide/causes-and-risk-factors/ Заболотная , А., А. Шабденова(2012). Избитачная маса тела как показатель состояние здоровья населения: причины и последствия; Демоскоп Weekly № 529-530, с. 1-8.Избитачная маса тела и ожирение – проблема 21 века.https://evitalia.ru/index.php?page=10.

[4] Още по темата виж: Затлъстяване и наднормено тегло.// Енциклопедия (болести). found https://heal.bg/ bolesti/ bolesti/endokrinologia/794-zatlastiavane-i-nadnormeno-teglo; Заболотная, А., А. Шабденова. Избитачная маса тела как показатель состояние здоровья населения: причины и последствия; Демоскоп Weekly № 529-530, с. 1-8. found www.ciom.kz/upload/userfiles/files/izbytochnaya_masa_tela.pdf; Австралийският институт по здравето и социалните грижи разграничава два вида риск от затлъстяване, като за мерна единица приема обиколката на талията в сантиметри – повишен и значително повишен. Повишен е риска при обиколка на талията ≥ 94 cm при мъжете и ≥ 80 cm при жените и значително повишен при ≥ 102 cm при мъжете и ≥ 88 cm при жените. Australian Institute of Health and Welfare (AIHW 2017) Risk factors to health. Overweight and obesity. Australian Institute of Health and Welfare (AIHW). https://www.aihw.gov.au/reports/biomedical-risk-factors/risk-factors-to-health/contents/overweight-and-obesity

стерилитет при жените, чупливост на костите, липса на хранителни вещества в организма (при поднорменото тегло), болки в гърба, някои видове рак (на тънките черва, дебелото черво, млечната жлеза, жлъчния мехур, бъбреците и др.), сърдечно-съдови заболявания (атериална хипертония, сърдечна недостатъчност, инфаркт, тромбози), мозъчен инсулт, артроза, сънна апнея, подагра, камъни в жлъчката, диабет тип 2, дислипидемия (висок холестерол и триглицериди), да доведе до репродуктивни и психически проблеми и пр.[5] Множество проучвания от началото на пандемията COVID -19 сочат затлъстяването като причина за по-тежко протичане на инфекцията. Учени от университета в Северна Каролина (САЩ) са установили, че затлъстяването с ИТМ над 30 повишава риска от нужда от хоспитализация на пациентите с COVID -19 с 113%, нужда от интензивни грижи с 74% и за летален изход от усложненията с 48%.[6] Всичко това усложнява и оскъпява лечението и води до нарастване на здравните разходи, а повишената смъртност лишава икономиката от най-ценния ù капитал – човешкия.

Използвани източници

ВОЗ. (1998). Глоссарий терминов по вопросам укрепления здоровья. found https://apps.who.int/iris/bitstrean /handle/10665/64546/WHO_HPR_HER 98.1 rus.pdf;sequenc=2. [Последен достъп: 25.12.2020]

ВОЗ. (2015). Глобальные фактори риска для здоровье. Смертность и бремя болезни, обословлениые некаторами основными факторами рискал с.V.,found https://www.apps.who.int/bitstream/handle /10665/44203 /9789244563878_rus.pdf, 63 с. [Последен достъп: 125.02.2021]

Георгиева, М., Затлъстяване – същност и видове. found read://http_dr-mgeorgieva.com/?url=http%3A%2F%2Fdr-mgeorgieva.com… [Последен достъп: 23.03.2021];

Заболотная, А., А. Шабденова.(2012) Избитачная маса тела как показатель состояние здоровья населения: причины и последствия; Демоскоп Weekly № 529-530, с. 1-8.

Затлъстяване и наднормено тегло, Енциклопедия (болести), found https://heal.bg/bolesti/bolesti/endokrinologia/794-zatlastiavane-i-nadnormeno-teglo [Последен достъп: 28.03.2021]

Избитачная маса тела и ожирение – проблема 21 века. found https://www.pddmalaya.bg/vidove-masaji/zasednal-nachin-na-jivot-32 ; [Последен достъп: 03.06.2021]

[5]National Institute from of Diabetes and Digestive and Kindey Diseases-NIDDK.(2018). Вж. още: Health Risks of Overweight & Obesity. https://www.niddk.nih.gov/health-information/weight-management/adult-overweight-obesity/health-risks;

[6] Цит. по: Наднорменото тегло и риска от тежко протичане на коронавирус. www. topfarma.bg/articles/covid-19_nadnormeno_teglo/; РЗИ – Пловдив (2021) Наднормено тегло и затлъстяване. found www. riokozpd.com/наднормено тегло и затлъстяване.

Мосин, А., (2021) Ожирение: клинические проявления, диагностика. found https://www.b17.ru/article/319369[Последен достъп: 14.08.2021]
Наднорменото тегло и риска от тежко протичане на коронавирус.(2020) found https://www.topfarma.bg/?url=https%3A%2F%2Fwwwtopfarma.bg%2Farticles%2Fcovid-19_nadnormeno_ teglo%2F ;
Ожирение: клинические проявления, диагностика. found https:// www. b17 .ru/article/319369; [Последен достъп: 16.08.2021]
РЗИ – Пловдив (2021). Наднормено тегло и затлъстяване, found https://rzipd.com/oid/наднормено тегло и затлъстяване [Последен достъп: 17.08.2021]
Australian Institute of Health and Welfare - AIHW (2017) Risk factors to health. Overweight and obesity. found https://www.aihw.gov.au/reports/biomedical-risk-factors/risk-factors-to-health/contents /overweight-and-obesity.
Ctrauch, I., Obesity Causes and Risk Factors. (2015). found https://www.everydayhealth.com/obesity/guide/causes-and-risk-factors/ ;
Global Obesity Levels (2020). found https://worldpopulationreview.com/country-rankings/obesity-rates-by-country. [Последен достъп: 16.04.2021]
National Institute from of Diabetes and Digestive and Kindey Diseases-NIDDK.(2018). Health Risks of Overweight & Obesity. found https://www.niddk.nih.gov/health-information/weight-management/adult-overweight-obesity/health-risks;
Obesity (2020). found https://www.org/deseases-condition/obesity/symptom-causes/syc/20375742 ;
Obesity, Race/Ethnicity, and COVID-19.CDC. found https://www.cdc.gov /obesity/data/obesity-and-covid-19.html;
Ritchie, H., M. Roser. (2017). Obesity. [Online Resourse], [Последен достъп: 25.05.2021]
Sedentary Lifestile Is More Harmful Than You Think:Here's How. found https://www.ndtv.com/health/sedentary-lifestile-Is-more-harmful-than-you-think:here's-how-more-2252885[Последен достъп: 28.05.2021]
The Sedentary Lifestile: A 21st Centuty problem (2018) found https:explorinoy-ouemind.com/sedentary-lifestile-21st-century-problem/ [Последен достъп: 27.06.2021]
WHO (2019) Obesity and overweight: Causes, Risk Factors and Prevention. Found https://befantastico.com/obesity-and-overweight-causes-risk-factors-and-prevention; [Последен достъп: 30.05.2021]
WHO. (2020) Obesity and overweight. found https://who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesiry-and-overweight; [Последен достъп: 31.05.2021]